

Fremtidig og fredelig sameksistens mellom jordbruk og reindrift i lys av erfaringer fra Tufsingdalen og andre steder

Av: Inge Even Danielsen og Lars Aage Brantsfjell, siitjeledere i reindriften, Thomas Engåvoll, grunneierrepresentant, Ordfører i Os kommune Runa Finborud, Ass. statsforvalter Øystein Johannessen og rådgiver Simen Olafsen hos Statsforvalteren i Trøndelag, Kommunal- og samordningsdirektør Anne Kathrine Fossum hos Statsforvalteren i Innlandet

Nord-Østerdalen og Fjellregionen er en region med rike tradisjoner for ressursbaserte næringer og ressursutnyttelse. Det går en historisk linje fra gruvedriften på Røros via regionens jordbruk og reindrift som grunnlag for menneskers livsgrunnlag, livslykke, slektenes gang og en utvikling av nåtidig attraktivitet gjennom satsing på blant annet reiseliv som gjør at folk langt borte fra ønsker å komme til oss på besøk for kortere eller lengre perioder.

Den utfoldelse som ligger til grunn for disse næringene har ikke kommet uten en pris. Enkeltmennesket har virkelig arbeidet hardt, og framveksten av de ressursbaserte næringene har krevet mot, slit og tidvis tøffe valg. Noen av disse livs- og veivalgene har vært av det gode slaget, andre har skapt friksjon og konflikter.

De siste årene har sameksistensen mellom reindrift og jordbruk bydd på en rekke problemer og utfordringer. For å håndtere disse på en konstruktiv, fremtidsrettet og dialogbasert måte ble prosjektet «Fremtidsrettet reindrift og jordbruk i områder med arealkonflikter i Hedmark og Trøndelag» opprettet. Prosjektet har fem hovedinnsatsområder:

1. Utvikle funksjonelle gjerdeløsninger
2. Etablere rutiner for effektiv kommunikasjon mellom partene
3. Kartlegging av beiteressursene innenfor Femund sijte reinbeitedistrikt
4. Klarlegge og tydeliggjøre handlingsrom, regelverk og rutiner i reindriftsforvaltningen
5. Kartlegge og utrede utviklingspotensialet for begge næringer

Prosjektet ble avsluttet 30.6.2021, og styringsgruppens medlemmer vil gjøre opp status og kommentere de utfordringer prosjektet har avdekket og som må løses. Partnerne i prosjektet er to reinbeitedistrikter, to representanter fra grunneierne, Os kommune og Statsforvalterne i Innlandet og Trøndelag. Tolga kommune har også vært involvert i prosjektet.

Innenfor de fem innsatsområdene er det opparbeidet kunnskap og foreslått tiltak som prosjektpartnerne er enige om å sikre et liv etter at prosjektet er avsluttet.

Styringsgruppen er opptatt av at stemmene til begge næringene skal høres! Vi har brukt mye tid i prosjektet på å formidle og diskutere virkeligheten sett fra de to næringene. Dette har bidratt til vi har fått økt innsikt og ny kunnskap, og det har skapt et klima for dialog mellom deltakerne. Når prosjektet nå avsluttes er vi opptatt av at denne innsikten og kunnskapen må nå ut til de som ikke har deltatt i styringsgruppen.

For jordbrukets del opplever bøndene rein som kommer utenfor distriktsgrensene og tidvis på innmarka til jordbrukere som et uromoment og som en trussel mot inntektsgrunnlaget. At situasjonen gjentar seg og at det tidvis ikke er lys i tunellen er en belastning. Jordbrukerne forstår reineiernes behov og utfordringer med tilgang på beiteområder og klimatisk-biologiske endringer, men kan ikke akseptere at dette skal medføre skader og til dels store avlingstap i svært marginale jordbruksområder.

Fra reindriftens side opplever man at distriktsgrenser som ble trukket opp for ca. 125 år siden er lite funksjonelle, og reinens trekkmønster påvirkes av klimatiske og ressursmessige forhold. Reineierne er opptatt av at reinen skal sikres gode beiteressurser gjennom årets ulike faser, og ulike endringer og inngrep påvirker både beiteressurser og trekkleier. De to reinbeitedistriktene har forståelse for at rein på innmark påfører grunneierne i regionen ulike belastninger. De sier at innmarka er bondens gull og at de misliker at reinen har forvillet seg inn på innmark.

Prosjektets partnere er enige om at det er viktig å sikre at de to ressurs- og tradisjonsbaserte næringene må kunne leve videre side om side. Noe annet er helt uakseptabelt!

Hva er så veien videre? En av de viktigste lærdommene fra prosjektet er at veien videre ikke er enkel. Det finnes ikke ett enkeltgrep, et quickfix, eller en enkelt aktør eller myndighet, som kan sikre en vei mot fremtiden. Styringsgruppen er enig i at det er en kombinasjon av flere tiltak samt noen grunnleggende krav til kommunikasjon og samhandling som er den vei mot en fremtid med plass til begge næringer.

Styringsgruppen fremhever at det er dialog og en dialogarena som må videreføres etter at prosjektet er avsluttet. Videre er det nødvendig å ha en høy bevissthet om at det er en kombinasjon av tiltak som må på plass for å sikre fremgang. Et tredje forhold er at alle aktører må ta ansvar for gode løsninger for fremtiden.

I tillegg til de overordnede tingene som må på plass vil styringsgruppen fremheve noen konkrete tiltak som vi mener vil bidra til en god kurs mot fremtiden:

- Kommunikasjonsavtalen som er utviklet mellom landbruket og Femund Sijte i prosjektet må videreutvikles i vintersesongen
- Fysiske sperretiltak bør settes inn der det gir god effekt. Det finnes finansieringsordninger. Disse må utnyttes.
- Årlige dialogmøter bør gjennomføres
- Kommunens rolle som tilrettelegger for god dialog med begge næringene, er veldig viktig.
- Statsforvalternes fagmiljøer innenfor reindrift og landbruk må ta en aktiv rolle.
- Relevante lover og forskrifter må brukes med klokskap og der det gir god effekt.
- Nasjonale myndigheter bør videreutvikle nasjonalt rammeverk for konfliktløsning mellom jordbruk og reindrift

Gode hensikter er ikke nok for å sikre en fredelig sameksistens mellom reindrift og jordbruk. Etter vår mening er det hardt arbeid, dialog, empati og løsningsorientering som skal til. Noe annet valg har vi ikke – det har vi ikke råd til.